

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ODSZKODOWAWCZA UNII EUROPEJSKIEJ W ŚWIELE PRZEPISYW OBOWIĄZUJĄCYCH I WYBRANEGO ORZECZNICTWA

W artykule została opisana problematyka odpowiedzialności odszkodowawczej Unii Europejskiej w oparciu o art. 268 i 340 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz wybrane orzecznictwo. Autor starał się ukazać w jaki sposób linia orzecznicza ETS (obecnie TSUE) kształtuje się w zakresie problematyki zarysowanej w tytule.

Słowa kluczowe: odpowiedzialność odszkodowawcza, odpowiedzialność kontraktowa, odpowiedzialność deliktowa, szkoda.

Jasiuk Ewa,

*doktor nauk
prawnych, docent,
prorektor Wyższej
Szkoły Handlowej
w Radomiu*

Wprowadzenie

Autorka podjęła badania przepisów prawa Unii Europejskiej i orzecznictwa TSUE/ETS (analiza systemowa) w zakresie odpowiedzialności odszkodowawczej Unii Europejskiej. W odniesieniu do pewnych zagadnień dokonuje także porównania z systemem prawa polskiego. Szczegółowa analiza wymagała zastosowania metody prawo-porównawczej oraz lingwistyczno-logicznej w odniesieniu do niektórych podstawowych pojęć. Autorka postawiła następujący problem badawczy: 1. Czy trudne jest spełnienie przesłanek pociągnięcia do odpowiedzialności Unii Europejskiej?, oraz problemy badawcze szczegółowe:

1. Czy odpowiedzialność kontraktowa i deliktowa UE ma podobieństwo do odpowiedzialności kontraktowej i deliktowej w rozumieniu prawa polskiego?

2. Czy linia orzecznicza jest jednolita w zakresie odpowiedzialności odszkodowawczej UE?

Już na wstępie badań autorka przyjęła hipotezę główną, iż spełnienie przesłanek pociągnięcia do odpowiedzialności Unii Europejskiej jest trudne.

Hipotezy szczegółowe wyodrębniono w sposób następujący:

1) odpowiedzialność kontraktowa i deliktowa UE ma podobieństwa do odpowiedzialności kontraktowej i deliktowej w rozumieniu prawa polskiego, zwłaszcza

zauważalne jest w tym zakresie znaczące podobieństwo z postępowaniem przed sądem polskim w ramach procedury cywilnej

2) linia orzecznicza ETS/TSUE jest jednolita w przedmiotowym zakresie.

Wyniki badań mają też służyć weryfikacji postawionych hipotez.

System ochrony prawnej Unii Europejskiej – zagadnienia ogólne

Wewnętrzne stosunki pomiędzy państwami są wyznaczone przez prawo, to ono determinuje postępowanie poszczególnych państw. Tak jest także w zakresie relacji które zachodzą w ramach Unii Europejskiej. Zarówno państwa członkowskie, jak i Unia Europejska swoje działania winny sprowadzać do działań zgodnych z prawem UE. W ramach UE istnieje stosunek prawa Unii Europejskiej do prawa krajowego oparty na zasadzie autonomii i integracji prawa UE do prawa krajowego [1], przy jednoczesnym istnieniu zasady pierwszeństwa prawa UE przed prawem krajowym. Jednoznacznie stanowi o tym orzeczenie 6/64 Flaminio Costa v. ENEL [2]: «Włączenie przepisów pochodzących ze źródeł wspólnotowych do systemu prawnego poszczególnych państw członkowskich oraz generalnie litera i duch Traktatu powodują, że państwa te nie mogą później jednostronnie podejmować środków skierowanych przeciwko przyjętemu przez nie, na zasadzie wzajemności, porządkowi prawnemu(...)», oraz orzeczenie 11/70 Internationale Handelsgesellschaft GmbH v. Einfuhr – und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel [3]. w którym czytamy: «Prawo wynikające z Traktatu, pocho-

dzące z niezależnego źródła, nie mogłyby, z uwagi na swój charakter, być kwestionowane przed sądem na podstawie jakichkolwiek norm prawa krajowego bez utraty swego charakteru wspólnotowego i bez zakwestionowania podstaw prawnych samej Wspólnoty».

Stosowanie prawa UE w państwie członkowskim to obowiązek wszystkich jego organów, a także osób fizycznych i prawnych. W Unii Europejskiej obowiązek stosowania prawa UE spoczywa z kolei na wszystkich instytucjach, organach lub jednostkach organizacyjnych Unii. Państwo ponosi odpowiedzialność za działania i zaniechania swoich organów. Unia Europejska ponosi natomiast odpowiedzialność za działania i zaniechania instytucji, organu lub jednostki organizacyjnej Unii.

Nawiązywane przez Unię Europejską stosunki międzynarodowe mogą przybierać bardzo zróżnicowany i specyficzny charakter, często także odmienny od tego, z jakim mamy do czynienia w systemach prawnych wewnętrznych. Prawo Unii Europejskiej posiada charakter ponadnarodowy obowiązujący państwa członkowskie UE, ale także adresowany do organów, instytucji i jednostek organizacyjnych Unii, także bezpośrednio do obywateli Unii Europejskiej, niekiedy także do osób trzecich [4].

Unia Europejska, jako organizacja międzynarodowa stanowi wspólnotę prawną wyposażoną w system ochrony prawnej. Na system ten składają się sposoby i formy dochodzenia roszczeń opartych na prawie Unii Europejskiej przez państwa członkowskie, instytucje oraz osoby fizyczne i prawne. Prawo Unii Europejskiej stanowi bardzo

specyficzny porządek prawny [2]. Źródła prawa Unii Europejskiej tworzą bowiem układ hierarchiczny, podobnie jak w systemach prawnych wewnętrznych. Dzieli się je na prawo pierwotne, mające charakter o najwyższej mocy prawnej zawierające ramy konstytucyjne UE, regulujące fundamentalne zasady funkcjonowania Unii Europejskiej, oraz prawo wtórne tworzone przez instytucje UE na podstawie przekazanych im kompetencji. Należy podkreślić, iż prawo pierwotne ma bezwzględne pierwszeństwo przed prawem pochodnym, które musi być z nim zgodne. Prawu Unii Europejskiej zapewnia się bezpośrednią skuteczność w systemach prawnych państw członkowskich [5]. Traktat o funkcjonowaniu UE zawiera przepisy regulujące mechanizm kontroli sądowej aktów wydawanych przez instytucje unijne w ramach skargi o stwierdzenie nieważności aktu prawa UE na podstawie art. 263 TFUE [6].

W ramach Unii Europejskiej funkcjonuje cały mechanizm instytucjonalny, który tworzą: Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz sądy państw członkowskich. W całości stanowią one zespół instrumentów, który zapewnia efektywność prawa Unii Europejskiej (autonomiczny i niezależny system prawny) [7]. System ochrony prawnej UE zapewnia skuteczną ochronę sądową praw gwarantowanych przez Unię Europejską. Jak pisze Klaus – Dieter Borchardt: «Ochrona ta należy do ogólnych zasad prawnych wynikających z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich, jak również z europejskiej konwencji praw człowieka (art. 6 oraz art. 13) i jest gwarantowana przez wymiar

sprawiedliwości UE (składający się z Trybunału Sprawiedliwości, Sądu oraz sądów wyspecjalizowanych). W tym zakresie dostępny jest cały szereg procedur (...)» [8].

Odpowiedzialność odszkodowawcza Unii Europejskiej została utworzona w celu wzmocnienia systemu kontroli wykonywania prawa UE. Jest ona uregulowana w przepisach art. 268–340 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Bardzo bogate jest także w tym zakresie orzecznictwo TSUE (wcześniej ETS), które co prawda nie posiada formalnej mocy wiążącej, ale nawet sam TSUE bardzo często powołuje się na wcześniej wydane przez siebie wyroki [9]. Wskazane przepisy regulują skargę odszkodowawczą, która obejmuje zarówno odpowiedzialność kontraktową, jak i deliktową UE. Stanowi ona bardzo ważny instrument wykorzystywany przez osoby fizyczne i prawne. Jednocześnie nie istnieje jakiegokolwiek przeciwwskazania prawne do wykorzystywania go przez państwa członkowskie. Skarga o odszkodowanie stanowi obok skargi o stwierdzenie nieważności samodzielny środek prawny.

Odpowiedzialność Unii Europejskiej

Jak już wcześniej wspomniałam Unia Europejska ponosi odpowiedzialność za działania i zaniechania instytucji, organu lub jednostki organizacyjnej Unii. Natomiast obowiązek zapewnienia efektywności prawa Unii Europejskiej spoczywa zarówno na państwach członkowskich, jak i na samej Unii Europejskiej. Jego zapewnienie to gwarancja osiągnięcia celów traktatowych. Państwo za naruszenie zobowiązań trak-

tatowych ponosi odpowiedzialność [10] i jest ona ściśle związana z zasadą funkcjonującą w UE, iż państwo członkowskie ponosi odpowiedzialność za działania i zaniechania wszystkich swoich organów tj. władzy ustawodawczej, sądowniczej, wykonawczej, a także organów znajdujących się pod jego kontrolą, którym powierzono prawem publicznym szczególne uprawnienia, wykraczające poza te przyjęte w zwykłych stosunkach pomiędzy jednostkami. Zgodnie bowiem z przyjętym trafnym twierdzeniem wynikającym z orzeczenia Foster p. British Gas państwo to również «(...)podmioty bez względu na formę prawną, które na podstawie norm przyjętych przez państwo są odpowiedzialne za świadczenie usług pod kontrolą państwa i mają w tym celu nadane szczególne uprawnienia, wykraczające poza te, które wynikają ze zwykłych reguł mających zastosowanie w stosunkach między osobami prawnymi» [11].

Przedmiotem rozważań w niniejszym opracowaniu będzie właśnie odpowiedzialność odszkodowawcza Unii Europejskiej w świetle przepisów obowiązujących i wybranego orzecznictwa.

Skarga odszkodowawcza

Roszczenie odszkodowawcze kieruje się przeciwko Unii Europejskiej w formie skargi. Skarga ta związana jest z postępowaniem odszkodowawczym w celu wyeliminowania bezprawności. Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości (TS) z dnia 28 kwietnia 1971 roku w sprawie Alfons Lütticke p. Komisji [12] skarga oparta na art. 178 i 215 TEWG [13] stanowi odrębną od innych skargę z odrębnie określonym przedmiotem i celem [14]. Jak wynika

z przytoczonego orzeczenia skarga ta posiada autonomię w stosunku do innych skarg: skargi o stwierdzenie nieważności aktu prawa pochodnego UE i skargi na bezczynność instytucji, organu lub jednostki organizacyjnej Unii. W wyroku 5/71 Aktien – Zuckerfabrik Schöppenstadt v. Rada [14] w tezie orzeczniczej czytamy, iż skarga odszkodowawcza określona w art. 178 i 215 Traktatu została wprowadzona, jako skarga samodzielna, mająca do spełnienia w ramach systemu skarg specjalny cel, a jej stosowanie podlega warunkom wynikającym ze specyficznej natury tej skargi. Różni się ona od skargi o unieważnienie tym, że celem jej nie jest zniesienie konkretnego środka, lecz kompensacja szkody spowodowanej przez instytucję. W cytowanym orzeczeniu Trybunał sprecyzował zakres roszczenia i orzekł, iż roszczenie nie określające formy szkody nie jest wystarczająco konkretne i stąd musi być uznane za niedopuszczalne.

Odpowiedzialność odszkodowawcza UE według podziału funkcjonującego w prawie polskim dzieli się na odpowiedzialność kontraktową oraz deliktową. Jednak, co należy szczególnie podkreślić, jest to patrzenie z punktu widzenia systemu prawa polskiego. Chociażby w prawie angielskim funkcjonuje przekonanie iż «(...) o ile uprzednio w doktrynie dokonywano ścisłego odróżnienia zobowiązań kontraktowych od więzi powstających na tle czynów niedozwolonych, o tyle z upływem czasu, zwłaszcza pod wpływem orzecznictwa sądowego, zauważono, że granica pomiędzy tymi dwoma sferami stopniowo się zaciera. Dzieje się tak między innymi za sprawą coraz większej liczby judyka-

tów, w których przełamywane są reguły rządzące reżimem odpowiedzialności kontraktowej i przypisywane są mu cechy zbliżające go do odpowiedzialności deliktowej (choćby przez odchodzenie od zasady *privity of contract*), bądź odwrotnie, w razie ustalenia odpowiedzialności pozwanego z tytułu wyrządzenia przez niego szkody w wyniku czynu niedozwolonego stosowane są reguły znamienne raczej dla odpowiedzialności kontraktowej. Proces ten zaszedł tak daleko, że niektórzy przedstawiciele doktryny podnoszą nawet, iż zasadne byłoby połączenia prawa kontraktów z prawem deliktów w jeden wspólny reżim prawa zobowiązań [15]. Większość doktryny zdaje się jednak bardziej ostrożnie podchodzić do tego zagadnienia, zgłaszając rozmaite obiekcje w stosunku do takiego rozwiązania [16]. Niemniej nawet ci autorzy dostrzegają, że w praktyce orzeczniczej zachodzi wspomniany proces ewolucji reżimów odpowiedzialności» [17].

W polskim prawie oba rodzaje odpowiedzialności zostały uregulowane w Kodeksie cywilny. Przepisem, który dotyczy odpowiedzialności deliktowej jest przede wszystkim art. 415 Kodeksu cywilnego, zaś podstawa prawna odpowiedzialności kontraktowej to art. 471 Kodeksu cywilnego. W przypadku odpowiedzialności deliktowej czyn niedozwolony (delikt) jest samodzielnym źródłem stosunku zobowiązaniowego. Jeśli chodzi o odpowiedzialność deliktową można wskazać trzy zasady odpowiedzialności: zasada winy, ryzyka i słuszności, jednak podstawową zasadą odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych jest zasada winy.

Przyjmuje się, iż użyte przez polskiego ustawodawcę pojęcie czynu niedozwolonego jest szersze znaczeniowo od pojęcia deliktu, który oznacza zawinione działanie ludzkie.

Za Z. Banaszczykiem wskazać można, iż w przypadku odpowiedzialności kontraktowej powinność naprawienia szkody zastępuje już istniejący między stronami obowiązek innego świadczenia, ilekroć nie zostało ono wykonane lub zostało wykonane nienależycie [18]. Wskazany wyżej przepis art. 471 Kodeksu cywilnego dotyczy skutków niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, uprawnień i obowiązków stron stosunku zobowiązaniowego wynikających z niedochowania warunków kontraktu. Głównym roszczeniem, jakie przysługuje stronie względem której świadczenie nie zostało wykonane lub nie zostało należycie wykonane jest odszkodowanie. Słusznie wskazuje K. Zagrobelny, iż roszczenie wierzyciela o naprawienie szkody zasadniczo nie eliminuje, ale uzupełnia roszczenie o wykonanie in natura zobowiązania. Zasadniczo jedynie w tych przypadkach, gdy wykonanie nie jest możliwe, zaspokojeniu interesu wierzyciela służyć będzie roszczenie odszkodowawcze [19].

W cytowanym wyżej komentarzu pod redakcją Z. Pietrzykowskiego czytamy także, iż zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie przyjmuje się, iż odpowiedzialność *ex delicto* może wyjątkowo wchodzić w grę także w przypadku, gdy pomiędzy stronami istnieje już stosunek obligacyjny, a wyrządzenie szkody nastąpiło w wyniku niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, będącego jednocześnie

naruszeniem obowiązku ciążącego na każdym podmiocie prawa [20].

Dalsze rozważania będą dotyczyły problematyki odpowiedzialności kontraktowej i deliktowej UE. Jak pierwszy rodzaj omówię odpowiedzialność kontraktową.

Odpowiedzialność kontraktowa UE

Rezultatem niewykonania lub nie należytego wykonania zobowiązania może być powstanie szkody. Zgodnie z ogólnymi zasadami przyjętymi w prawie polskim wówczas, gdy zachodzi normalny związek przyczynowy między szkodą a niewykonaniem lub nie należytem wykonaniem zobowiązania, wierzyciel może żądać od dłużnika odszkodowania. Natomiast wtedy, kiedy strony wiąże więź zobowiązaniowa, a świadczenie jest możliwe do spełnienia, wierzycielowi przede wszystkim przysługuje roszczenie o wykonanie zobowiązania. Powstały stosunek zobowiązaniowy trawa nadal, a jedynie świadczenie z niego wynikające jest zastępowane w całości lub w części odszkodowaniem [21]. Przepisy o odpowiedzialności kontraktowej odnoszą się do naruszenia zobowiązań wynikających z wszelkich, nie tylko umownych, źródeł. Natomiast art. 340 TFUE stanowi, iż odpowiedzialność umowna UE podlega prawu właściwemu dla danej umowy. Wskazany przepis jest doprecyzowany przez art. 274 TFUE, który stanowi: «Z zastrzeżeniem właściwości Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej określonej Traktatami, spory, których stroną jest Unia, nie są z tego tytułu wyłączone spod jurysdykcji sądów krajowych». Z kolei art. 272 Traktatu o funkcjonowaniu UE wskazuje wyjątki

od tej zasady: «Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy do orzekania na mocy klauzuli arbitrażowej umieszczonej w umowie prawa publicznego lub prywatnego, zawartej przez Unię lub w jej imieniu» [22].

Klauzula arbitrażowa w rozumieniu prawa polskiego jest to zapis umowny, z którego wynika, iż spory wynikłe na gruncie danej umowy strony poddadzą pod rozstrzygnięcie sądu polubownego. Zapis ten nie koniecznie musi być zawarty w treści umowy, może on stanowić odrębną umowę, ale także może być wskazany na fakturze, bądź rachunku.

Zgodnie z przytoczonym częściowo art. 272 TFUE dla oceny, czy sprawa należy do jurysdykcji Trybunału właściwe jest wyłącznie prawo UE.

Zgodnie z art. 46 Statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej roszczenia wynikające z odpowiedzialności pozaumownej Unii ulegają przedawnieniu z upływem pięciu lat od zdarzenia stanowiącego podstawę odpowiedzialności. Artykuł stanowi także, iż okres przedawnienia przerywa wniesienie skargi do Trybunału Sprawiedliwości lub uprzednie wniesienie przez poszkodowanego wniosku do właściwej instytucji Unii. W ostatnim przypadku wniosek musi być wniesiony w ciągu dwóch miesięcy stosownie do przypadku, od daty publikacji aktu lub jego notyfikowania skarżącemu lub, w razie ich braku, od daty powzięcia przez niego wiadomości o tym akcie zgodnie z art. 263 TFUE. Omawiany artykuł ma zastosowanie do roszczeń wynikających z odpowiedzialności pozaumownej Europejskiego Banku Centralnego. Na ten temat wypowiadał się także Trybunał Sprawiedliwości m.in.

w wyroku z dnia 7 listopada 1985 r. w sprawie 145/83 Stanley George Adams przeciwko Komisji [23] w którym Komisja stwierdziła, iż termin przedawnienia roszczenia odszkodowawczego upłynął, ponieważ zdarzenie szkodzące miało miejsce wcześniej, niż pięć lat przed datą wytoczenia skargi. Trybunał uznał jednak, że w przypadku, gdy zdarzeniami szkodzącymi są działania albo bezczynność administracyjna, bieg terminu przedawnienia trwa aż do chwili, gdy skarżący poweźmie wiadomość o takim zdarzeniu. Bieg terminu rozpoczyna się dopiero w takim momencie.

Odpowiedzialność deliktowa

Zgodnie z definicją zawartą w Wielkiej Encyklopedii Prawa odpowiedzialnością deliktową jest «(...) rodzaj odpowiedzialności cywilnej o charakterze odszkodowawczym, której źródłem są przepisy o czynach niedozwolonych (art. 415–445kc). Uzależniają one powstanie odpowiedzialności odszkodowawczej od łącznego wystąpienia trzech przesłanek:

- 1) Szkody;
- 2) szkody wyrządzonej zdarzeniem, z którym ustawa łączy obowiązek odszkodowawczy (czynem niedozwolonym) i warunków zatrudnienia;
- 3) zatem naprawienie szkody przez Unię Europejską powinno odbyć się zgodnie z jej zasadami ogólnymi. Jednocześnie ustalone zostały przesłanki odpowiedzialności deliktowej które przedstawiają się następująco: łączącego je normalnego związku przyczynowego» [24].

Również prawo Unii Europejskiej przewiduje odpowiedzialność deliktową. Zgodnie z art. 340 Traktatu o

funkcjonowaniu Unii Europejskiej: Odpowiedzialność umowna Unii podlega prawu właściwemu dla danej umowy.

W dziedzinie odpowiedzialności pozaumownej Unia powinna naprawić, zgodnie z zasadami ogólnymi, wspólnymi dla praw Państw Członkowskich, szkody wyrządzone przez jej instytucje lub jej pracowników przy wykonywaniu ich funkcji.

Na zasadzie odstępstwa od akapitu drugiego, Europejski Bank Centralny jest zobowiązany do naprawienia, zgodnie z ogólnymi zasadami wspólnymi dla praw Państw Członkowskich, szkód wyrządzonych przez Bank lub jego pracowników przy wykonywaniu ich funkcji. Odpowiedzialność osobistą pracowników wobec Unii określają przepisy regulaminu pracowniczego lub mających zastosowanie warunków zatrudnienia.

Ogólnie rzecz ujmując stwierdzić należy, iż przesłankami odpowiedzialności Unii Europejskiej są:

- istnienie działania lub zaniechania które przypisuje się Unii Europejskiej;
- działanie i zaniechanie nosi znamiona bezprawności;
- po stronie skarżącego występuje szkoda która została spowodowana bezprawnym działaniem albo zaniechaniem, które pochodzi od Unii Europejskiej;
- pomiędzy bezprawnym działaniem albo zaniechaniem a szkodą istnieje związek przyczynowy.

Działanie i zaniechanie przypisywane Unii Europejskiej może pochodzić od:

- jej instytucji,
- jej funkcjonariuszy podczas wykonywania obowiązków funkcjonariusza Unii Europejskiej.

Zgodnie z art. 13 TUE do instytucji UE zalicza się:

- Radę;
- Radę Europejską;
- Komisję;
- Parlament;
- Trybunał Obrachunkowy;
- Trybunał Sprawiedliwości;
- Europejski Bank Centralny.

Odpowiedzialność odszkodowawczą Unii Europejskiej determinuje bezprawność jej działania lub zaniechania. Bezprawność może dotyczyć działań lub zaniechań niezgodnych z prawem [25] ale także w pewnych przypadkach działań i zaniechań zgodnych z prawem [26].

Na temat odpowiedzialności deliktowej wypowiadał się także Trybunał Sprawiedliwości min. w następujących orzeczeniach: wyrok TS z dnia 22 marca 1990 r. w sprawie C-201/89 Jean – Marie Le Pen i Front Narodowy przeciwko Detlef Puhl i inni [27], wyrok z dnia 10 lipca 1969 r. w sprawie 9/69 Sayag przeciwko Leduc [28], jest o tym mowa też w wyroku z dnia 16 listopada 1994 r. wydanym w sprawie T-451/93 San Marco Impex Italiana SpA przeciwko Komisji [29] i wyroku 19, 20, 25 30/69 Denis Richez – Praise i inni v. Komisja [30].

Dla przykładu wskazać należy, iż w wyroku Sayag v. Leduc Trybunał orzekł, iż wykonywanie obowiązków przez funkcjonariusza Wspólnoty, w rozumieniu art. 188 Traktatu ustanawiającego Euroatom, co do zasady nie obejmuje korzystanie z prywatnych samochodów podczas służby, z wyjątkiem przypadków siły wyższej lub wyjątkowych okoliczności o tak wielkiej wadze, że bez użycia przez funkcjonariusza

prywatnych środków transportu Wspólnota nie mogłaby wykonać powierzonych jej zadań. Zatem wskazane orzeczenie jednoznacznie określa zakres odpowiedzialności Wspólnoty obecnie Unii Europejskiej.

Z kolei w wyroku 19, 20, 25 30/69 Denis Richez – Praise i inni v. Komisja [31] Trybunał orzekł, iż przyjęcie nieprawidłowej interpretacji postanowienia dotyczącego funkcjonariuszy nie stanowi samo w sobie bezprawnego działania. Nawet jeśli władze wymagają od zainteresowanych zwrócenia się o informację do kompetentnych departamentów, nie są one konieczne zobligowane do gwarantowania poprawności dostarczonej informacji. Zwłoka ze strony odpowiednich władz w skorygowaniu niepoprawnej informacji do czasu, gdy zainteresowane osoby podjęły już decyzję w swojej sprawie, stanowi bezprawne działanie lub zaniechanie, które czyni Wspólnotę odpowiedzialną za konsekwencje złej informacji.

Szkoda

Zgodnie z art. 340 akapit drugi Traktatu o funkcjonowaniu UE, który wprost dotyczy omawianej odpowiedzialności deliktowej Unii Europejskiej naprawienie szkody musi nastąpić zgodnie z obowiązującymi w UE zasadami. Natomiast powstanie szkody jest jedną z przesłanek odpowiedzialności deliktowej UE obok innych przesłanek do których zaliczamy:

- wystąpienie działania albo zaniechania, które przypisuje się UE i noszących znamiona bezprawności;
- pomiędzy bezprawnym działaniem albo zaniechaniem a szkodą musi istnieć związek przyczynowy.

Szkoda według prawa europejskiego posiada dwa elementy:

- *damnum emergens*, (rzeczywisty uszczerbek majątkowy, szkoda rzeczywista);
- *lucrum cessans*. (utraczone korzyści).

Dokonując przeglądu istniejącego orzecznictwa [33] bardzo łatwo jest wyciągnąć wnioski, iż w UE istnieje zasada pełnego odszkodowania obejmującego wcześniej wymienione elementy.

Z kolei określenie związku przyczynowego między zdarzeniem szkodzącym a szkodą zdaniem Trybunału jest możliwe tylko w zakresie normalnego, zwykłego następstwa tj. bezpośredniego związku przyczynowego [34].

W postępowaniu odszkodowawczym przed Trybunałem Sprawiedliwości ciężar dowodu spoczywa na powoździe [35].

Wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9 listopada 2006 r. w sprawie C-243/05 *AGRAZ SA i inni* przeciwko Komisji Trybunał wypowiedział się w sprawie szkody: «W dziedzinie powstania pozaumownej odpowiedzialności Wspólnoty w rozumieniu art. 288 akapit drugi WE przesłanka dotycząca szkody wymaga, by szkoda – o której naprawienie wystąpiono – miała charakter rzeczywisty i pewny». Następnie Trybunał Sprawiedliwości doprecyzował swoje stanowisko wyjaśniając: «W tym kontekście okoliczność dysponowania przez instytucję wspólnotową znacznym zakresem swobodnego uznania w danej dziedzinie nie prowadzi, sama w sobie, automatycznie do zaprzeczenia pewnego charakteru szkody wynikającej z jej bezprawnego zachowania. W związku

z tym to wyłącznie w świetle konkretnych okoliczności charakteryzujących wydanie aktu, który spowodował szkodę, należy zbadać, czy zakres swobodnego uznania, którym dysponuje instytucja wspólnotowa, może uniemożliwić stwierdzenie pewnego charakteru tej szkody. Wynika stąd, że podczas gdy istnienie takiego swobodnego uznania uprawnia sąd wspólnotowy do stwierdzenia niepewności co do dokładnego rozmiaru poniesionej szkody, nie umożliwia ono stwierdzenia, że samo zaistnienie szkody jest pozbawione pewnego charakteru». Zatem jak widzimy zgodnie z zacytowanym orzeczeniem szkoda nie może mieć charakteru hipotetycznego. W aspekcie szkody wypowiedział się Trybunał także w wyroku z dnia 2 czerwca 1976 r. w sprawach połączonych 56-60/74 *Kampffmeyer* przeciwko Radzie i Komisji [36] w którym to wyroku Trybunał stwierdził: «(...) art. 215 Traktatu nie stoi na przeszkodzie uznaniu odpowiedzialności Wspólnoty za bezpośrednio zagrażającą szkodę możliwą do przewidzenia w przyszłości z dostateczną pewnością nawet gdy szkoda ta jeszcze nie może być precyzyjnie oceniona. Aby zapobiec zwiększeniu rozmiarów szkody, może się okazać konieczne skierowanie sprawy przed Trybunał, jak tylko przyczyna szkody staje się pewna». Dlatego też charakter szkody należy oceniać przez pryzmat jej pewnego charakteru.

Jak już wcześniej wspomniałam Unia Europejska ponosi odpowiedzialność za szkody spowodowane przez funkcjonariuszy UE podczas wykonywania ich funkcji niezależnie od winy [37].

Odpowiedzialność UE za działalność legislacyjną

Unia Europejska ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą za swoją działalność legislacyjną. Mając na uwadze formułę Schöppenstedta odpowiedzialność odszkodowawcza UE występuje w związku ze stanowieniem aktów generalnych i zależna jest od spełnienia dodatkowych przesłanek. Występuje ona wówczas, gdy nastąpiło wystarczająco oczywiste pogwałcenie nadrzędnej normy prawa dotyczącej ochrony jednostki. Formuła Schöppenstedta stanowi: «(...) WE nie ponoszą odpowiedzialności za środki prawodawcze, które łączą się z dokonywaniem wyborów w ramach polityki gospodarczej, chyba że nastąpiło wystarczająco oczywiste pogwałcenie nadrzędnej normy prawnej służącej ochronie jednostki (...)» [38]. Omawiane orzeczenie wskazuje jednoznacznie, iż odpowiedzialność UE z tytułu bezprawności legislacyjnej opiera się na takich samych przesłankach, jak odpowiedzialność państwa za naruszenie prawa unijnego przez władzę ustawodawczą i wymienia trzy warunki, które muszą być spełnione łącznie:

- prawo UE nadaje jednostce uprawnień;
- pogwałcenie prawa jest wystarczająco poważne;
- występuje bezpośredni związek przyczynowo-skutkowy między naruszeniem a powstałą szkodą.

W przypadku odpowiedzialności odszkodowawczej UE dotyczącej aktów legislacyjnych mamy do czynienia z swoistym rodzajem bezprawności: naruszeniem normy nadrzędnej dotyczącej ochrony jednostki [39]. Zachowanie instytucji UE posiada charakter bez-

prawny wówczas, gdy mamy do czynienia z wystarczająco poważnym naruszeniem normy nadającej prawa jednostce [40].

Zbieg odpowiedzialności UE i państwa członkowskiego

Znaczącą rolę w relacjach UE i państwo członkowskie może odegrać problematyka zbiegu odpowiedzialności UE i państwa członkowskiego. W tym zakresie znaczenie praktyczne mają orzeczenia sądów UE, jako dodatkowe źródło prawa mające na celu uzupełnienie źródła podstawowego, jakimi są przepisy prawa UE. Wyrok TS z dnia 14 lipca 1967 r. w sprawach połączonych 5, 7 i 13 24/66 Kampffmeyer i inni przeciwko Komisji [41] odnosi się do sytuacji, kiedy mamy do czynienia z zbiegiem odpowiedzialności UE i państwa członkowskiego. Orzeczenie stanowi jednak, iż skarga do Trybunału w takiej sytuacji jest dopuszczalna jeżeli wyczerpana została droga wewnętrzna, a odszkodowanie należne od UE zostanie pomniejszone w taki sposób aby także mogło być uzyskane od państwa członkowskiego: «(...) kiedy zaistniała szkoda wynikająca z działania bezprawnego na podstawie prawa wspólnotowego i prawa państwa członkowskiego, należy zwrócić się do skarżącego aby wykazał, że wyczerpał wszystkie istniejące w prawie krajowym środki odwoławcze, zarówno administracyjne jak i sądowe (...). Dopiero po przedstawieniu dowodu na tę okoliczność należy rozstrzygnąć, czy istnieje szkoda, jaką Wspólnota powinna naprawić (...)». Jeżeli zostanie ustalone, że uzyskanie ochrony prawnej w państwie członkowskim było możliwe, fakt ten może

mieć znaczenie dla kalkulacji odszkodowania. Z kolei orzeczenie 96/71 R&V. Haegeman v. Komisja [42] stanowi iż spory dotyczące opłat nałożonych na jednostkę oraz opłat, o których mowa w art. 6 decyzji Rady z 21 kwietnia 1970 r. o zastąpieniu wpłat państw członkowskich przez zasoby własne Wspólnoty, muszą być rozstrzygane poprzez stosowanie prawa wspólnotowego przez władze krajowe z uwzględnieniem praktyk ustalonych przez prawo państw członkowskich. Przedmiotowe orzeczenie określa rodzaj sytuacji, w których powinno się dochodzić roszczeń przed sądem krajowym państwa członkowskiego w przypadku gdy pobrane opłaty przekazywane są do budżetu wspólnotowego (obecnie UE) – stanowią zasoby własne UE.

Przedmiot skargi odszkodowawczej

Przedmiotem skargi odszkodowawczej jest roszczenie odszkodowawcze, które kierowane jest przeciwko Unii Europejskiej. Skargę wnosi się przeciwko działaniu, bądź zaniechaniu instytucji, organu lub jednostki organizacyjnej Unii. Zgodnie z wyrokiem TS w sprawach połączonych C-120 i 121/06P FIAMM i inni przeciwko Radzie i Komisji Trybunał Sprawiedliwości uznał, że zasada odpowiedzialności Wspólnoty za działania albo zaniechania zgodne z prawem nie istnieje. Jednocześnie stwierdził, że zasada taka nie została ugruntowana w odniesieniu do odpowiedzialności za akty zgodne z prawem. Dalej w omawianym orzeczeniu TS stwierdził, że władza prawodawcza Wspólnoty dysponuje szerokim marginesem uznania, jeśli chodzi

o przyznanie pewnej formy rekompensaty w związku z przyjęciem określonego środka legislacyjnego, który może powodować szkodliwe skutki. Zatem omawiane orzeczenie jednoznacznie wskazuje, iż nie istnieje zasada odpowiedzialności odszkodowawczej UE za jej akty legislacyjne zgodne z prawem. Zatem brak jest przymusu po stronie UE przyznania odszkodowania za szkody wywołane aktem zgodnym z prawem. Istnieje jednak taka możliwość.

Art. 266 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej stanowi: «W przypadku orzeczenia o nieważność aktu przyjętego przez instytucję, organ lub jednostkę organizacyjną lub stwierdzenia, iż zaniechania przez nią działania jest sprzeczne z Traktatami, jest ona zobowiązana do podjęcia środków które zapewnią wykonanie wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Zobowiązanie to nie narusza zobowiązania, jakie może wynikać z zastosowania art. 340 akapit drugi». Zatem Unia Europejska powinna naprawić zgodnie z zasadami ogólnymi, wspólnymi dla praw państw członkowskich, szkody wyrządzone przez jej instytucje lub jej pracowników przy wykonywaniu ich funkcji.

Podmioty postępowania opartego na artykule 268 TFUE w związku z art. 340 TFUE

Uprawnionymi do wniesienia skargi do Trybunału Sprawiedliwości na podstawie artykułu 268 TFUE w związku z art. 340 TFUE są podmioty, które mają zdolność procesową, która z kolei jest ustalana w oparciu o przepisy prawa krajowego, są to:

- obywatele UE i osoby prawne mające przynależność państwową państwa członkowskiego Unii Europejskiej;

- inne osoby fizyczne i prawne, w tym państwa członkowskie Unii Europejskiej i państwa trzecie oraz organizacje międzynarodowe.

Zatem mamy do czynienia z jednym z uprawnień wynikających z członkostwa w Unii Europejskiej. W omawianym przypadku pozwanym będzie Unia Europejska reprezentowana przez instytucje, którym zarzucono działanie lub zaniechanie wywołujące szkodę.

Podsumowanie

Dokonując przeglądu i analizy przepisów prawa oraz istniejącego wybranego orzecznictwa UE w zakresie odpowiedzialności odszkodowawczej Unii Europejskiej nasuwa się wniosek, iż zauważalne jest w tym zakresie znaczące podobieństwo z postępowaniem przed sądem polskim w ramach procedury cywilnej. Trybunał działa jako sąd cywilny rozpatrujący skargi odszkodowawcze przeciwko Unii Europejskiej z tytułu odpowiedzialności deliktowej, oraz wówczas gdy orzeka na podstawie umowy zawartej przez Unię Europejską lub na jej rzecz, z zastrzeżeniem, iż w tym ostatnim przypadku musi być on wskazany jako sąd właściwy. Niewątpliwie jednak przesłanki pociągnięcia do odpowiedzialności Unii Europejskiej są dość trudne do spełnienia. Dlatego też dużo skarg jest odrzucanych. Ze względu na złożony i rozległy charakter procedury badawczej, w artykule zaprezentowano uzyskane rezultaty mając na uwadze postawione we wstępie hipotezy badawcze. Ponadto uzyskane wyniki mogą stanowić przyczynek do dal-

szych badań zwłaszcza orzecznictwa ETS/TSUE, które jest bardzo bogate.

Literatura:

1. Zob. orzeczenie 26/62 N. V. Algemene Transport – en Expeditie Onderneming Van Gend & Loos v. Holenderska Administracja Podatkowa Zb. Orz. 1963, s. 1.

2. Zb. Orz. 1964, s. 585.

3. Zb. Orz. 1970, s. 1161.

4. W. Hakenberg, Prawo europejskie, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2012, s. 22–23. Zob. także A. M. Nogal, Ponad prawem narodowym, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2009. A. Kalisz, Wykładnia i stosowanie prawa wspólnotowego, Oficyna a Wolters kluwer business, Warszawa 2007, oraz M. Herdegen, Prawo europejskie, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2006.

5. Zob. orzeczenie 14/68 Walt Wilhelm i inni v. Federalny Urząd Kartelowy Zb. Orz. 1969 s. 1, czy też orzeczenie 11/70 Internationale Handelsgesellschaft GmbH v. Einfuhr – und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel Zb. Orz. 1970, s. 1161, czy też orzeczenie 106/77 Administracja Finansów Państwowych v. Simmenthal SpA Zb. Orz. 1978, s. 629, oraz sprawy połączone C-143/88 i C-92/89 Zuckerfabrik Süderdithmarschen v. Główny Urząd Celny Itzehoe oraz Zuckerfabrik Soest GmbH v. Główny Urząd Celny Paderborn Zb. Orz. 1991, s. I – 415, czy też Sprawa C-285/98 Tanja Kreil v. Republika Federalna Niemiec orzeczenie 11 stycznia 2000 (tekst orzeczenia nie publikowany w Zb. Orz.), orzeczenie C-465/93 Atlanta Fruchthandelsgesellschaft mbH i inni v. Urząd federalny ds. Wyżywienia i Gospodarki Leśnej Zb. Orz. 1995, s. I – 3761, orzeczenie C-213/89 Królowa v. Sekretarz Stanu do spraw Transportu ex Factorame Ltd. I inni Zb. Orz. 1990, s. I – 2433.

6. Zob. J. Barcz, Źródła prawa Unii Europejskiej, Instytut Wydawniczy Euro-Prawo, Warszawa 2010, a także A. Szchoń-Przenny, Źródła prawa Unii Europejskiej

[w:] A. Kuś (red.) *Prawo Instytucjonalne Unii Europejskiej*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012, s. 205–245, oraz Klaus – Dieter Borchardt, *ABC prawa Unii Europejskiej*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2011, s. 83–103 czy też Jacqueline Dutheil de la Rochère, *Wstęp do prawa Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2004, s. 112–138.

7. Zob. orzeczenie 181/73 R & V. Haegeman v. Państwo Belgijskie Zb. Orz. 1974, s. 449, orzeczenie 87/75 Conceria Daniele Bresciani v. Włoski Urząd Finansowy Zb. Orz. 1976, s. 129, Sprawy połączone 21-24/72 Internationale Fruit Company NV. Kooy Rotterdam NV, Velleman en TAS NV i Jan Van den Brink's Im – en Exporthandel NV v. Produkt schap voor Groenten en Fruit Zb. Orz. 1962, s. 1219, orzeczenie 812/79 Prokurator Generalny v. Juan C. Burgoa Zb. Orz. 1980, s. 2803, oraz sprawy połączone 89, 104, 114, 116, 117, 125 – 129/85 Ahlström Osakeyhtiö i inni v. Komisja Zb. Orz. 1988, s. 5193

8. Klaus – Dieter Borchardt, *ABC prawa Unii Europejskiej*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2011, s. 107.

9. Zob. wyrok z dnia 11 lutego 1955 roku w sprawie 4/54 ISA H Wight Authority, ECR 1955, s. 0177, czy też wyrok z dnia 7 maja 1991 roku w sprawie C-350/89 Sheptonhurst v. Newham Borough Council, ECR 1991, s. I-2387, czy też wyrok z dnia 23 października 1975 r. w sprawie 35/75, Matisa Maschinen GmbH v. Hauptzollamt Berlin Packhof, ECR 1975, s. 1205, oraz wyrok z dnia 15 grudnia 1995 r. w sprawie C-415/93 Union royale belge des sociétés de football association ALB v. Jean Marie Bosman and others, ECR 1995, s. I-4921, oraz wyrok z dnia 5 grudnia 1996 r. w sprawie C-267/95, Merck v. Primecrown and Beecham, ECR 1996, s. I-6285.

10. Zob. orzeczenie 7/71 Komisja v. Republika Francuska Zb. Orz. 1971, s. 1003, oraz sprawa 31/77 R i 53/77 R Komisja Wspólnot Europejskich v. Zjednoczone

Królestwo Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii oraz Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii v. Komisja Wspólnot Europejskich Zb. Orz. 1977/I, s. 921, oraz orzeczenie 7/61 Komisja v. Rząd Republiki Włoskiej Zb. Orz. 1961, s. 317, a także inne.

11. Zb. Orz. 1971, s. 325.

12. W obecnie obowiązującym stanie prawnym są to artykuły 268 i 340 TFUE.

13. Zob. także inne podobne skargi w tym min.: orzeczenie w sprawachłączonych T-3 i 337/04 Athanasios Pitsiorlas przeciwko Radzie i Europejskiemu Bankowi Centralnemu – Zb. Orz. 2007, s. II – 4779.

14. Zb. Orz. 1971, s. 975.

15. W literaturze przedmiotu podnosi się min., że takie rozwiązanie pozwoliłoby zlikwidować niektóre problemy związane z definicjami poszczególnych pojęć – zob. V. Harpwood: *Principles of Tort Law*, London 2000, s. 5; tejże *Law of Tort*, London 1993, s. 5.

16. Zob. np. S. Deakin, A. Johnston, B. S. Markesinis: *Markesinis and Deakin's Tort Law*, Oxford 2003, s. 12; D. Oughton, J. Marston, B. Harvey: *Law of Torts*, Oxford 2005, s. 9.

17. J. Kuźmicka-Sulikowska, *Relacja między odpowiedzialnością kontraktową a deliktową w prawie angielskim* [w:] «Państwo i Prawo» 2013, nr. 8, s. 92–93.

18. Z. Banaszczyk, komentarz do art. 415 Kodeksu cywilnego [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 1-44910*. T. I, red. K. Pietrzykowski, wyd. 7, opubl. w programie komputerowym Legalis

19. K. Zagrobelny, komentarz do art. 471 Kodeksu cywilnego [w:] *Kodeks cywilny, Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, wyd. 5, opubl. w programie komputerowym Legalis

20. tak np. S. Garlicki, Glosa do wyr. SN z 28.4.1964 r., II CR 540/63, OSPiKA 1965, Nr 9, poz. 197, s. 419; W. Robaczyński, P. Książak, *Niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania jako czyn niedozwolony*, w: *Czyny niedozwolone w pra-*

wie polskim i prawie porównawczym (red. M. Nesterowicz), Warszawa 2012, s. 339

21. M. Burzyńska, Odpowiedzialność kontraktowa, http://www.gazetaprawna.pl/encyklopedia/prawo/hasla/334648,odpowiedzialnosc_kontraktowa.html (data dostępu 24.03.2014).

22. Zob. wyrok TS z dnia 8 kwietnia 1992 r. w sprawie C-209/90 Komisja przeciwko Walter Feihauer, Zb. Orz. 1992, s. I-2613.

23. Zb. Orz. 1985, s. 3539.

24. Z. Banaszczyk, Odpowiedzialność deliktowa [w:] Wielka Encyklopedia Prawa, Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2005, s. 540.

25. Zob. wyrok z dnia 2 grudnia 1971 r. w sprawie 5/71 Aktien – Zuckerfabrik Schöppenstedt przeciwko Radzie Zb. Orz. 1971, s. 975, czy też wyrok z dnia 25 maja 1978 r. w sprawie 83/76 Bayerische HNL Zb. Orz. 1978, s. 1209, oraz wyrok z dnia 19 maja 1992 w sprawach połączonych C-104/89 i C-37/90 Mulder przeciwko Radzie i Komisji Zb. Orz. 1992, s. II-3061, oraz wyrok z dnia 5 marca 1996 w sprawach połączonych C-46/93 i C-48/93 Brasserie du Pêcheur oraz Factortame Zb. Orz. 1996, s. I-1029 i inne.

26. Zob. wyrok SPI z dnia 28 kwietnia 1998 r. w sprawie T-184/95 Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft przeciwko Radzie Zb. Orz. 1998, s. II-667, oraz wyrok SPI z dnia 9 września 2008 roku w sprawie C-120/06 P i C-121/06 P FIAMM i inni przeciwko Radzie i Komisji, niepublikowany, a także wyrok TS z dnia 16 grudnia 2008 roku w sprawie C-47/07 P Masdar (UK) Ltd przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich Zb. Orz. 2008, s. I-9761 i inne.

27. Zb. Orz. 1990, s. I-1183.

28. Zb. Orz. 1969, s. 335.

29. Zb. Orz. 1994, s. II-1061.

30. Zb. Orz. 1970, s. 325.

31. Zb. Orz. 1970, s. 325.

32. Min. wyrok z dnia 2 czerwca 1976 r. w sprawach połączonych 56-60/74 Kampf-

fmeyer przeciwko Radzie i Komisji, czy też opinia z dnia 4 października 1979 roku w sprawie 238/78 Ireks – Arkady przeciwko Radzie i Komisji Zb. Orz. 1979, s. 2955, oraz wyrok SPI z dnia 1999 r. w sprawie T-231/97 New Europe consulting i inni przeciwko Komisji Zb. Orz. 1979 s. 2093, czy też wyrok TS z dnia 14 czerwca 1979 r. w sprawie 18/78 V. przeciwko Komisji Zb. Orz. 1999, s. II-2403.

33. Zob. wyrok TS z dnia 4 lutego 1975 r. w sprawie 169-73 Compagnie Continentale France przeciwko Radzie Zb. Orz. 1975 s. 117, czy też wyrok SPI z dnia 30 września 1998 r. w sprawie T-149/96 Coldiretti i 110 farmerów przeciwko Radzie i Komisji Zb. Orz. 1998, s. II-3841.

34. Zob. wyrok SPI z dnia 22 października 1997 w sprawach połączonych T-213/95 i T-18/96 SCK i FNK przeciwko Komisji, Zb. Orz. 1997 s. 1739, pkt 15., czy też wyrok SPI z dnia 29 października 2009 r. w sprawie T-212/06 Bowland Dairy Productions Ltd przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich, Zb. Orz. 2009, s. 0000, pkt 36 i 44.

35. Zb. Orz. 1976, s. 711.

36. Zob. wyrok TS w sprawie 9/69 Sayag przeciwko Leduc, Zb. Orz. 1969, s. 335.

37. Wyrok TS w sprawie C-5/71 Zuckerfabrik Schöppenstedt Zb. Orz. 1971, s. 975.

38. Zob. także: wyrok z dnia 25 maja 1978 r. w sprawie 83/76 Bayerische HNL Zb. Orz. 1978, s. 1209, czy też wyrok z dnia 5 grudnia 1979 w sprawach połączonych 116 i 124/77 Amylum NV i Tunnel Refineries Ltd przeciwko Radzie i Komisji, Zb. Orz. 1979, s. 3497, czy też wyrok z dnia 5 marca 1996 w sprawach połączonych C-46/93 i C-48/93 Brasserie du Pêcheur oraz Factortame, Zb. Orz. 1996, s. I-1029.

39. Zob. wyrok z dnia 4 lipca 2000 roku w sprawie C-352/98 P. Bergaderm i Goupil przeciwko Komisji, Zb. Orz. 2000, s. I-5291, pkt 42.

40. Zb. Orz. 1967, s. 317.

41. Zb. Orz. 1972, s. 1005.

Ясюк Є. Матеріальна відповідальність за шкоду в Європейському Союзі: застосовуване законодавство та юрисдикція.

У статті розглядається комплекс матеріальної відповідальності в ЕС згідно зі статтями 268 и 340 Договору про заснування Європейського Союзу, а також відповідною юрисдикцією. Авторка зробила спробу проілюструвати, яку форму має Схема Торгівлі Європейського Союзу (ETS, наразі – TSUE) стосовно питань, розглядуваних у статті.

Ключові слова: відповідальність за збитки, договірна відповідальність, деліктна відповідальність, пошкодження.

Ясюк Е. Материальная ответственность в Европейском Союзе: применимое законодательство и юрисдикция.

В статье рассматривается весь комплекс материальной ответственности в ЕС на основании статей 268 и 340 Договора об учреждении Европейского союза, а также соответствующий юрисдикции. Автор сделал попытку проиллюстрировать, какую форму имеет Схема Торговли Европейского Союза (ETS, сейчас – TSUE) касательно вопросов, заданных в статье.

Ключевые слова: материальная ответственность, ответственность по договору, деликтная ответственность, убытки.

Jasiuk E. Liability for damages of the European Union in the light of applicable regulations and selected jurisdiction.

The article shows a complexity of liability for damages of the European Union on the basis of the 268 and 340 article of the Treaty on the functioning of the European Union as well as the selected jurisdiction. The author endeavored to illustrate how the ETS (at present TSUE) system of jurisdiction is shaped in the terms of the issues outlined in the title.

Key words: liability for damages, contractual liability, tort liability, damage.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2015